

ДІЯЛЬНІСТЬ ЗАКЛАДІВ ДОЗВІЛЛЯ ЩОДО ОРГАНІЗАЦІЇ ВІЛЬНОГО ЧАСУ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ

Ірина БЄЛЕЦЬКА, Тетяна ГАМІНА
(Луганськ)

У статті розкриваються основні форми й методи організації вільного часу учнівської молоді.

Не дивлячись на кризу, яка оточує всі галузі суспільства в нашій країні, сьогодні проблеми школярів – специфічне відображення кризи. Застарілі методи роботи з учнівською молоддю не підходять. Потрібні нові підходи.

Перш ніж перейти до розгляду основних методів організації вільного часу, ми дамо визначення поняттю “метод”.

Питання про методи – це питання про те, як підвищити дієвість діяльності закладів культури, як краще донести зміст до відвідувачів, як зробити його більш переконливим і сприйнятним аудиторією. Визначення поняття „метод” багато, але в усіх є щось спільне: метод – це спосіб, прийом, шлях вирішення будь-якого завдання. Метод – це те, за допомогою чого педагог зможе досягти мети.

Методами культурно-дозвіллевої діяльності прийнято називати способи, прийоми, способи дій із використання засобів впливу на аудиторію.

У культурно-дозвіллевій діяльності виділяють такі основні методи:

- Методи гри й ігрового тренінгу. Гра – самостійний і законний для учнів, дуже важливий вид їхньої діяльності. Гра виявляє знання, інтелектуальні сили. Вона показує рівень організаторських здібностей учнів, розкриває творчий потенціал кожного учня.
- Методи театралізації. Дозвілля учнів має нескінченну безліч сюжетів і соціальних ролей. Метод театралізації реалізується через особливий словник спілкування, обряди, ритуали. Театралізація знайомить учнів з різноманітними сюжетами життя.
- Метод змагання. Змагання – внутрішня „пружи́на” розкручування творчих сил, стимулювання до пошуку, відкриття, перемог над собою.
- Метод рівноправного духовного контакту. Він заснований на спільній діяльності дітей і дорослих „на рівних” у цьому контакті. Організатори, соціальні педагоги, учні – рівноправні члени шкільного клубу, драмгуртка, творчих об’єднань, заснованих на демократичному, гуманізованому спілкуванні.
- Методи ситуацій, що виховують, тобто покликані до життя процедур самореалізації, довіри, уявної довіри, недовіри, організованого успіху та ін. Ситуація, яка виховує, – це ситуація що спеціально створюється вихователем.
- Імпровізація – дія, не усвідомлена й не підготовлена заздалегідь, експромт. Імпровізація вказує на практичну й творчу заповзятливість.

Мистецтво імпровізації – це породження спокуси творчого зусилля. Імпровізація базується на синдромі наслідування з привнесенням свого авторського початку.

Важливо усвідомити сутність поняття „метод”, залежність методу від змісту роботи, необхідність творчого підходу до вибору методів і прийомів, до діяльності закладів культури, якими накопичено великий досвід використання різних засобів, форм і методів залежно від обстановки й розв’язуваних завдань. Фахівцю необхідно опанувати ними, навчитися їх творчо застосовувати.

До переліку найважливіших компонентів методики культурно-дозвіллевої діяльності входять форми діяльності закладів культури чи програм. Форми роботи – один з необхідних елементів функціонування закладів культури, компонент культурно-дозвіллевої діяльності.

Термін „форма” вживається в різних значеннях. Форма (взагалі) – пристрій, структура, зовнішнє вираження чого-небудь, система організації чого-небудь. Форма не може існувати ізольовано від змісту. Поняття форми стосовно діяльності у сфері вільного часу може мати різне значення. Насамперед, форма є вираженням змісту культурно-дозвіллевої діяльності, формами називають способи організації вільного часу.

Однією з форм організації дозвіллевої діяльності учнів є клубна діяльність. Клуб – це соціально-культурний центр духовного розвитку, творчості й відпочинку людей, створений за державною й суспільною ініціативою.

Клуби забезпечують потребу населення в задоволенні й змістовному проведенні вільного часу як через колективні (свята, фестивалі, обрядові заходи), так і індивідуальні форми роботи.

З уведенням ринкових відносин та демонополізацією культурного забезпечення населення з’явилися й функціонують ще й недержавні заклади культури клубного типу. Державні, як правило, майже не змінили стилю й методів роботи, тому переважно залежать від дотацій відповідного бюджету. Недержавні, маючи мінімальну підтримку держави, повинні шукати неординарні форми й методи роботи, використовувати багатий досвід зарубіжних структур подібного профілю.

Під час дозвілля людина підвищує свій інтелектуальний рівень, що корисно як їй самій, так і суспільству, тому продуктивне забезпечення сфери дозвілля має дуже велике значення. Йдеться, передусім, про необхідність забезпечення потужності його матеріальної бази: від сільських клубів до міських палаців культури та творчості, від настільних ігор (шахи, шашки, теніс) до розгалуженої мережі національного телеба-

У професійно-предметних гуртках головне завдання – розвиток і закріплення в гуртківців інтересу до обраної професії, глибоке опанування секретами професійної майстерності, вироблення професійного мислення. Найпоширенішими формами роботи професійно-предметних гуртків є бесіди про професію, виробничі екскурсії, зустрічі з новаторами своєї справи, організація конкурсів професійної майстерності, виготовлення предметів народного споживання.

Цікава та надзвичайна робота дискусійного гуртка «Підліток», який працює на базі міського Палацу позашкільної роботи та творчості дітей (м. Луганськ). Мета гуртка полягає в тому, щоб ознайомити школярів з основами демократичної культури розуміння системи «Людина–суспільство–держава», навчити вмінню проводити дискусію, відстоювати своє вміння. У гуртку проводяться цікаві та різноманітні ігри, такі як «Ігри в конфлікті», «Шоу–клуб», ділові ігри «Адаптація», конкурсні програми, «Брейн-ринг», «10 кроків упевненості в собі». Керівники гуртка постійно в пошуках нових та цікавих ігор, у яких би діти змогли себе проявити.

Заслужовує на увагу проведення реорганізації діяльності на станції юних техніків м. Брянка. Робота станції побудована за клубним принципом. Клубів п'ять, і мають вони різну спрямованість: це і моделювання одягу, взуття, спортивні секції, дизайнер-оформлення. Усі клуби взаємопов'язані між собою. Гуртківці проводять виїзні дні у школи міста, інтернати, де вони демонструють свою роботу. При станції працюють консультативні пункти.

Необхідно відмітити, що така реорганізація діяльності СЮТ є однією з перспективних форм роботи з учнівською молоддю, тому що робота будується на принципах *законності, гуманізму, справедливості, співробітництва з урахуванням інтересів, побажань дітей, що дозволяє їм проявити їх творчу активність, прагнення до пошуку нового, раціоналізаторства.*

Величезну роль в організації вільного часу учнів відіграють науково-просвітницькі заклади. Це – бібліотеки, музеї, парки культури й відпочинку.

Діяльність бібліотек (районних, міських, обласних) з організації молодіжного дозвілля досить різноманітна. Форми роботи в бібліотеках поділяються на масові, групові, індивідуальні.

Масові форми дозвіллевій діяльності це:

- лекції, тематичні вечори;
- дні інформації;
- книжкові виставки;
- дні фахівця;
- виставки художників, виставки рукоділля, молодіжної субкультури.

Групові форми дозвіллевій діяльності:

- робота клубів з різними напрямками (наприклад, клуб практичної психології та ін.).

Індивідуальні форми:

- методичні рекомендації;
- робота психолога.

Головне завдання бібліотеки – це, звичайно, прищепити читачу любов до книги й ставлення до книг як одного з головних джерел інформації. Тому сама бібліотека вже є однією з форм дозвіллевій діяльності. По-перше, вона залучає учнів до читання, а отже, і до самоосвіти, самовиховання, самоорганізації свого дозвілля і, по-друге, оскільки книга є одним з головних джерел інформації, проводиться низка заходів, що допомагають і вчать орієнтуватися в цьому величезному світі інформації.

При проведенні різних заходів у бібліотеці працівники застосовують різні методи: лекції, зустрічі з цікавими людьми, бесіди, тематичні вечори, заходи з наступним обговоренням фільму, театралізовані вистави. Усі ці методи організації дозвілля школярів, що проводяться бібліотекою, несуть у собі усвідомлено виховний вплив, така робота повинна сприяти правильній організації вільного часу учнівської молоді.

Музеї – джерело знань та емоційних вражень, місце спілкування. Вони мають великі можливості для того, щоб зробити дозвілля школяра активним, змістовним, насиченим пізнавальною діяльністю.

Музеї можуть бути різних профілів: історичними, краєзнавчими, літературними, художніми, техніко-економічними, театральними, музичними тощо.

Організація культурно-дозвіллевій діяльності в музеї дозволяє дати деякі базові поняття про духовні цінності, про відносини людини з предметним світом. Державні та народні музеї, у яких зосереджена історико-культурна спадщина, пам'ятки, які документують процес розвитку людства, сприяють розвитку естетичного смаку, свідомості.

Завдання музеїв з організації культурно-дозвіллевій діяльності передбачають наступне:

1. Активне залучення підрастаючого покоління до музейних цінностей. Музей повинен планувати роботу так, щоб у школярів була можливість приходити туди для спілкування, діалогу з культурою й один з одним. Це вимагає подальшого розвитку форм об'єднань, що стали традиційними для музеїв, за інтересами – гуртків, клубів, факультативів, студій, пошукових груп. Тому необхідним є все більше поширення таких нетрадиційних для музею, суто дозвіллевих форм, як музичні свята, концерти, вернісажі й т. ін., на яких спілкування серед учнівської молоді здійснюється більш природно й невимушено.

2. Формування естетичних смаків, потреб, поглядів та ідеалів, тобто естетичної свідомості особистості. Музей – це храм культури, він повинен бути еталоном гарного смаку.

3. Розвиток емоційної сфери особистості, уяви й фантазії, здатності до творчої діяльності.

Роль музею у формуванні творчих здібностей визначається тим, що його вплив великою мірою заснований на зверненні до емоцій. Він розвиває здатність бачити очима іншої людини, відчувати свою причетність до історії й культури. Ці властиві музеям ознаки, особливості повинні цілеспрямовано й значно активніше використовуватися в організації дозвіллевій роботи зі школярами.

можливостей, інтересів і потреб як учнів, так і їх батьків. Робота такого Центру дозволяє школі вирішувати завдання з педагогізації середовища шляхом взаємодії з усіма інститутами, а також підприємствами як державних, так і комерційних структур.

Місце проживання найбільш яскраво відбиває основні характерологічні риси позашкільного середовища і, насамперед, його широкий соціальний характер. Саме за місцем проживання дорослі й діти найбільшу кількість часу проводять разом. У зв'язку з цим культурно-дозвіллі центри сприяють найбільш тісним контактам у родині, концентрації їхнього спілкування, взаємовпливу, розвитку спільної діяльності, визнань один одного в процесі такої діяльності, активізації всіх дорослих в організації вільного часу школярів.

Необхідно відзначити, що культурно-виховні центри за місцем проживання ефективніше вирішують проблему охоплення більшої кількості учнівської молоді в умілу, цілеспрямовану організацію вільного часу. Позитивний результат їхньої діяльності залежить від чіткої взаємодії всіх інститутів соціалізації, від рівня підготовленості різних фахівців соціально-правових, психолого-медико-педагогічних служб, робота яких повинна будуватися, виходячи з принципів законності, гуманізму, особистісного підходу.

Поряд із традиційними формами організації вільного часу учнівської молоді з'явилися нові нетрадиційні, або інноваційні, форми роботи в цій сфері.

Перш за все, це робота Центру соціально-психологічної підтримки дітей та підлітків.

Центр соціально-психологічної підтримки дітей і підлітків. Метою діяльності центру є надання соціальних послуг і соціальної допомоги молоді в найважливіших сферах її життєдіяльності. Основними завданнями Центру є вивчення соціально-економічного становища в регіоні, тенденції в молодіжному середовищі; надання інформаційної, правової, психолого-педагогічної, соціально-медичної та інших форм допомоги молоді; реалізація заходів з метою попередження й подолання негативних явищ у молодіжному середовищі; надання вторинної зайнятості учнівської молоді і сприяння в цих питаннях.

Робота центру здійснюється на принципах гуманізму й пошани до особистості: добровільності звернення по допомогу, партнерства і взаємної довіри, конфіденційності й доступності.

Центр включає таке обслуговування учнівської молоді, як "Телефон довіри". Його робота організовується цілодобово. "Телефон довіри" створюється для надання допомоги старшим школярам, які пережили кризові стани, для профілактики й попередження девіантного стану.

Основні завдання "Телефону довіри":

- Забезпечення доступної і своєчасної кваліфікованої соціально-психологічної допомоги для підлітків і молоді незалежно від соціального статусу й місця проживання.
- Проведення психологічного телефонного консультування дітей, підлітків, молоді, батьків і вихова-

телів з психологічних, педагогічних проблем соціалізації й розвитку представника молодого покоління.

"Телефон" довіри для підлітків і молоді може існувати як структурна ланка спеціалізованої соціальної і психологічної допомоги підліткам і молоді, або як самостійна ланка. Роботу "Телефону довіри" забезпечують кваліфіковані лікарі-психіатри, психотерапевти, психологи і педагоги, які пройшли курс підготовки на "Телефон довіри", які мають відповідні посвідчення.

Створювати й фінансувати служби "Телефону довіри" можуть державні органи й недержавні організаційні структури (соціальні фонди, асоціації, громадські й релігійні організації, приватні особи). "Телефон довіри" зберігає анонімність абонента. Інформація про зміст може бути передана тільки правоохоронним органам і лише за рішенням суду.

Новою формою роботи з організації учнівської молоді у вільний від навчання час є "Агентство з тимчасового працевлаштування". Програмою діяльності Агентства є розвиток ефективної системи тимчасового працевлаштування, вторинної зайнятості учнів у вільний час, побудований на принципах добровільності й можливості вільного вибору суспільно корисної діяльності, з урахуванням інтересів і здібностей. Ефективність роботи Агентства полягає у створенні банку даних про наявність робочих місць на підприємствах міста для організації тимчасової роботи учнівської молоді; у постійному прийомі й обліку звернень учнів в Агентство з питань можливості отримання тимчасової роботи; у веденні пошуку й обліку наявності відповідних приміщень і умов у колгоспах і радгоспах для організації трудових загонів старшокласників для сільгоспробіт у період літніх канікул, в організації трудових загонів учнів для робіт у сільському господарстві на базі шкіл міста і людей, що звернулися в індивідуальному порядку; у створенні малого молодіжного підприємства побутових послуг.

При входженні країни в ринкові відносини разом з позитивними видами розвиваються негативні соціальні тенденції: зростання майнової нерівності, що призводить до розшарування соціальних верств населення, комерціалізації всього і всіх, зниження рівня та якості. Усе це значною мірою впливає на учнівську молодь, дестабілізуючи її становище. Не кожен старшокласник може дозволити собі провести вільний час так, як би йому хотілося. Багато гуртків, секцій, раніше загальнодоступних, стали платними. Соціальна невідповідність хлопців і дівчат до умов ринку змінила сенс соціальних орієнтацій у бік пошуку шляхів „легких заробітків”.

Найбільш ефективну допомогу у вирішенні цієї проблеми надають *Центри сприяння зайнятості молоді й підлітків*, завдання яких полягає в забезпеченні тимчасової або сезонної роботи учнів у вільний час. Центри включають Біржу праці, Центри вторинної зайнятості молоді й підлітків.

Разом з вищеназваними Центрами сприяння зайнятості молоді цікавим є досвід роботи Фонду сприяння державній молодіжній політиці, створений

діяльності школи. Забезпечення порядку і дисципліни у школі пов'язане із будь-яким питанням педагогічної роботи, а інколи безпосередньо залежить від них. Яку б проблему ми не розв'язували – чи то підвищення рівня якості навчання, чи створення сприятливого педагогічного клімату у школі – ми завжди так чи інакше торкаємося завдання виховання дисципліни. З іншого боку, в будь-якому обговоренні цієї теми ми торкаємося дуже широкого кола проблем: від поведінки учня вдома до заохочення та покарання учнів та їх взаємин із вчителем.

У цій статті ми ставили завдання дослідити, якою мірою сім'я втручається у процес виховання дисципліни школярів, чи це завдання лише педагогічного колективу.

Проблему виховання свідомої дисципліни у школі та співпраці школи з сім'єю досліджували такі педагоги, як А.С.Макаренко, В.О. Сухомлинський, В.С. Гмурман, Х. Дьоберт, Г. Шульц та інші.

Аналіз та узагальнення передового педагогічного досвіду дозволяють нам зробити висновок, що обов'язковою умовою успішного виховання у школярів свідомої дисципліни є забезпечення раціонального режиму діяльності учнів та чітко продумані сторони організації життя школи. Звичайно, неможливо і недоцільно рекомендувати для кожної школи єдиний режим, тому що умови в них не завжди бувають однаковими. У будь-якій школі необхідний такий порядок, який би найбільше відповідав конкретним умовам, а про раціональність режиму школи ми можемо говорити лише в тому випадку, коли йому властиві ті ознаки, які забезпечують високу ефективність виховної роботи. Мається на увазі її чітка організація як у школі в цілому, так і в кожному класі зокрема, а також постійна взаємодія школи з сім'єю. Сюди входить перш за все дотримання режиму дня, навчального тижня та всього навчального року.

Школа – головний фактор формування особистості, головний організатор виховного процесу, який вона здійснює у тісній співпраці з сім'єю та суспільством. Сучасна сім'я непогано підготовлена за своїм культурним розвитком з точки зору педагогічних знань, але, разом з тим, їй вкрай необхідна допомога школи, щоб орієнтуватися у великій кількості інформації з питань навчання і виховання дітей і підлітків.

Батьки повинні знати, що до найпростіших навичок дисциплінованої, відповідальної поведінки варто привчати дитину задовго до вступу до школи. В сім'ї, дитячому садку дитина отримує перші уявлення про правила поведінки, привчається до виконання доручень, до уміння жити і працювати у колективі.

Із вступом дитини до школи змінюється характер її життя. Зміст нової для неї діяльності вимагає організованості, самодисципліни, старанності та слухняності. Використовуючи метод пояснення, вчитель терпляче проводить ознайомлення учнів із правилами і нормами поведінки, домагається їх виконання. У цей період закладаються початки світогляду, основи характеру і спрямованості особистості, формуються

моральні установки, що обов'язково матиме свій вплив у подальшому житті на поведінку людини взагалі та на її дисципліну особливо. Знання дисциплінарних вимог у різних сферах життя та вміння їм слідувати є необхідними умовами соціалізації підростаючого покоління. Учитель початкових класів повинен чітко знати, якими методами домагатися її, пам'ятаючи, що навіть наймолодший учень-першокласник — це вже громадянин, наділений певними правами й обов'язками. На жаль, учителі молодших класів дуже часто бачать в ньому лише дитину. Деякі з них впливають на школярів тільки суворістю, прагнуть домогтися слухняності, ламаючи волю дитини. У такому разі в учнів виховується бездумний послух або зухвала непокора.

Для молодшого шкільного віку є характерними значні зміни у психологічному складі дитини, зокрема, якісно змінюється її здатність до регуляції довільної поведінки. Поява нових форм поведінки найбезпосередніше пов'язана з навчальною діяльністю, яка, стаючи для дитини обов'язковою, визначає потребу дотримання цілої низки норм та правил, вимагаючи організованості, дисциплінованості тощо. Проте вступ дитини до школи сам по собі не забезпечує появу нових якостей, які об'єктивно необхідні для учнів і яких настійливо вимагають учителі та батьки. Вони потребують спеціальної організації, і тут виникає протиріччя: від дитини, яка щойно переступила поріг школи, вимагають те, що тільки має сформуватися в умовах нової соціальної ситуації розвитку. Здатність діяти довільно формується поступово, протягом усього молодшого шкільного віку. Як і всі вищі форми психічної діяльності, довільна поведінка підпорядковується основному закону їх формування: нова поведінка виникає спочатку під час спільної діяльності з дорослим, який надає дитині засоби організації такої поведінки, і лише потім стає власним індивідуальним способом дії дитини [54, 2].

Специфікою молодшого шкільного віку є те, що мету діяльності дітям ставлять здебільшого дорослі. Вчителі й батьки визначають, що дозволено, а що не дозволено робити дитині, які завдання виконувати, яким правилам підкорятися тощо.

Робота з формування дисциплінованості учнів, яку починає вчитель молодших класів, знаходить своє продовження і в 5-9 класах, звичайно, із врахуванням вікових особливостей учнів. У середніх і старших класах окремі вчителі надмірною суворістю, прямолінійністю суджень нерідко пригнічують інтереси школярів, породжують небажання йти до школи. Невсипущий контроль, постійні обмеження призводять до протилежних результатів, зауваження викликають роздратування, грубість, непокору. Тому процес виховання школярів у цьому віці є найбільш складним, оскільки цей вік характеризується інтенсивними змінами в анатомо-фізіологічному, психічному та розумовому розвитку дитини, які несуть зміни у її поведінці. У дітей відмічається швидка зміна настрою, велика рухливість, надмірне прагнення до самостійності, незалежності, що призводить до нерівноваженої поведінки.

Деякі батьки думають, що дітей можна виховувати без покарань. Школа повинна наполегливо роз'яснювати, що ні про які фізичні дії не йдеться: наша педагогічна наука повністю заперечує їх. Але осуд, обмеження (а це все і є покарання) доводиться інколи застосовувати і в найбільш благополучній сім'ї.

Школа повинна також боротися із помилковим мисленням тих батьків, які бачать у покараннях якусь панацею, за допомогою якої можна завжди досягнути слухняності, дисциплінованості дитини. Карати потрібно лише у тих випадках, коли дитина порушує добре відому їй моральну норму, свідомо не підкоряється справедливим вимогам батьків та вчителів. При цьому потрібно прагнути того, щоб покарання було усвідомленим, викликало у дитини бажання виправитися. Тільки такий підхід може стати показником морально-виховної ефективності покарання.

Важливо пояснити батькам неприпустимість, шкоду фізичних покарань, а також будь-яких засобів впливу, які принижують гідність дитини. Ще Джон Локк у своїх творах писав про те, що тілесні покарання, які принижують людську гідність, не є доцільними засобами дисципліни у процесі виховання дітей, яких прагнуть зробити розумними, добрими і талановитими, тому ці заходи слід використовувати лише у крайніх випадках. З іншого боку, потрібно старанно уникати заохочення дітей через нагороду речами, які їм подобаються, бо у такий спосіб дорослі жертвують добросовістю дітей, привчають їх до розкошів, чванства, жадоби. Джон Локк, відкинувши традиційні нагороди і покарання, пропонував на противагу інші – не тілесні, а моральні. Честь і ганьба – ось наймогутніші стимули душі. [75, 5]

Основні методи формування дисципліни: роз'яснення правил і норм моральної поведінки, моральна та правова оцінка вчинків учнів. Найбільші труднощі викликає правильне використання мір впливу на по-

рушників дисципліни. Основна помилка – перенесення законів дорослого суспільства у дитяче середовище, оскільки більшість дитячих вчинків не носить зловмисного характеру і пов'язана з дитячою активністю та безпосередністю. На думку Сухомлинського В.О., помилки не потрібно виправляти чи карати за них, а потрібно не допускати цих помилок, попереджати необхідність перевиховання.

Таким чином, загальна тенденція у вихованні свідомої дисципліни полягає у постійному зростанні ролі морального стимулювання і в переході зовнішніх стимулів у внутрішні. Цей процес проходитиме тим ефективніше, чим енергійніше він буде підтримуватися сім'єю.

Із вищесказаного ми можемо зробити висновок, що лише тісна співпраця школи і сім'ї забезпечує цілеспрямоване формування дисциплінованості учнів протягом усього їхнього шкільного життя.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Винничук Л.С. А.С. Макаренко о воспитании сознательной дисциплины. К.: Выща школа., 1988 – 114с.
2. Выготский Л.С. Избранные психологические исследования. – М.: 1956.
3. Гмурман В.Е. Дисциплина в школе. – М., 1958 – 240с.
4. Макаренко А.С. Проблемы школьного воспитания. Соч. в 7т. Т.5. – 1957. – с 135.
5. Хрестоматия по истории зарубежной педагогики: Учебное пособие для студентов пед. ин-тов /Сост. и авт. введных статей А.И. Пискунов. – 2-е изд., перераб. – М.: Просвещение, 1981. – 528с.
6. Школа ГДР: проблемы обучения и воспитания: пер. с нем. (Сост. общ. ред. и вступ. ст. Л.И. Писаревой) – М.: Прогресс, 1987. – 342с.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Бірюкова Олена Станіславівна – аспірант кафедри педагогіки початкової освіти та соціальної педагогіки КДПУ ім. В.Винниченка.

Наукові інтереси: проблема виховання шкільної дисципліни в теорії і практиці німецької педагогіки.

ПЕДАГОГІЧНА СПАДЩИНА ВІТЧИЗНЯНИХ ПЕДАГОГІВ-МУЗИКАНТІВ 60-70-х РОКІВ ХХ СТОЛІТТЯ ТА ЇЇ РОЛЬ У ФОРМУВАННІ МУЗИЧНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДУМКИ В УКРАЇНІ

Микола ВОВК
(Кіровоград)

У статті здійснено спробу наукового аналізу та узагальнення педагогічних ідей вітчизняних педагогів-музикантів 60-70-х років ХХ століття.

Постановка проблеми. У сучасних умовах, коли відбувається становлення та розвиток української державності, проходять процеси реформування економічних та суспільно-культурних сфер життя, виключної важливості набуває проблема вивчення історії формування та розвитку педагогічної думки. Складовою педагогічної думки є музично-педагогічна думка, яка знаходить своє відображення у монографіях, методичних посібниках, статтях, підручниках тощо. У період 60-70-х років ХХ століття з'являються ґрунтовні методичні посібники з методики викладання музики,

які значною мірою вплинули на теорію і практику музично-естетичного виховання, а отже, на розвиток музично-педагогічної думки. Саме тому особливій актуальності набуває потреба аналізу та узагальнення педагогічної спадщини провідних педагогів-музикантів, виявлення тенденцій подальшого розвитку музично-педагогічної думки в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченню окремих аспектів розвитку педагогічної думки в Україні присвячено дослідження сучасних учених: О.В.Адаменко, О.В.Велемця, В.О.Вихрущ, Л.П.Вовк, О.В.Глузмана, М.Б.Євтуха, І.В.Зайченка, В.С.Курила, І.Є.Курляк, В.І.Лутового, В.К.Майбороди, О.М.Мики-

ЗМІСТ

<i>Ірина БСЛЕЦЬКА, Тетяна ГАМІНА.</i> ДІЯЛЬНІСТЬ ЗАКЛАДІВ ДОЗВІЛЛЯ ЩОДО ОРГАНІЗАЦІЇ ВЛІВНОГО ЧАСУ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ	3
<i>Олена БІРЮКОВА.</i> ВЗАЄМОДІЯ ШКОЛИ З СІМ'ЄЮ У ПРОЦЕСІ ВИХОВАННЯ СВІДОМОЇ ДИСЦИПЛІНИ	8
<i>Микола ВОВК.</i> ПЕДАГОГІЧНА СПАДЩИНА ВІТЧИЗНЯНИХ ПЕДАГОГІВ-МУЗИКАНТІВ 60-70-Х РОКІВ XX СТОЛІТТЯ ТА ЇЇ РОЛЬ У ФОРМУВАННІ МУЗИЧНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДУМКИ В УКРАЇНІ	11
<i>Ольга ГЕЗУН.</i> МОДЕЛЮВАННЯ ІНТЕГРАЦІЇ ПРОФЕСІЙНИХ ЗНАТЬ МАЙБУТНІХ БУДІВЕЛЬНИКІВ ЗАСОБАМИ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ	15
<i>Інна ГУРІНЕНКО.</i> МЕДІА-ОСВІТА ЯК СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ПРАЦІВНИКІВ СИСТЕМИ МНС УКРАЇНИ	19
<i>Галина ДІДИЧ, Микола ГЕЙЧЕНКО.</i> ФОРМУВАННЯ У ШКОЛЯРІВ ЦІЛІСНОГО СПРИЙМАННЯ МУЗИЧНИХ ТВОРІВ У ПРОЦЕСІ ПРОХОДЖЕННЯ СТУДЕНТАМИ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ	20
<i>Ігор ДОБРЯНСЬКИЙ.</i> ОСОБЛИВОСТІ СТРАТЕГІЇ ПЛАНУВАННЯ В НЕДЕРЖАВНОМУ ВНЗ (З ДОСВІДУ РОБОТИ КІРОВОГРАДСЬКОГО ІНСТИТУТУ РЕГІОНАЛЬНОГО УПРАВЛІННЯ ТА ЕКОНОМІКИ)	24
<i>Микола ДУБІНКА.</i> ОСОБИСТІСНИЙ ТА СОЦІАЛЬНИЙ АСПЕКТИ САМОВИЗНАЧЕННЯ ЛЮДИНИ	26
<i>Тетяна ДЯЧЕНКО.</i> ПЕДАГОГІКА НАРОДНОГО АГРАРНОГО КАЛЕНДАРЯ СХІДНИХ СЛОВ'ЯН ЯК ЗАСІБ ЕКОЛОГІЧНОГО ВИХОВАННЯ	30
<i>Оксана ЖАБОКРИЦЬКА.</i> СОЦІАЛІЗАЦІЯ ЯК ПЕДАГОГІЧНЕ ЯВИЩЕ	34
<i>Олександр ЖОСАН.</i> ПІДГОТОВКА ВЧИТЕЛІВ ДО АПРОБАЦІЇ ШКІЛЬНОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ЛІТЕРАТУРИ В УМОВАХ ЗАКЛАДУ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ	37
<i>Олександра КАШУБА.</i> ФУНКЦІЇ ШКІЛЬНОГО ПІДРУЧНИКА ЩОДО УЧНЯ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ НІМЕЧЧИНИ	42
<i>Ярослав КІЧУК.</i> ДЕЯКІ АСПЕКТИ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ У ВИЩІЙ ШКОЛІ	45
<i>Костянтин КОСТЮЧЕНКО.</i> ТЕХНОЛОГІЇ ФОРМУВАННЯ РАЦІОНАЛЬНО-КРИТИЧНИХ ЗНАТЬ У СТУДЕНТІВ ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ	49
<i>Віталій КРАВЦОВ.</i> МЕТОДОЛОГІЯ ПЕДАГОГІКИ ЯК ОСНОВА МЕТОДОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ	54
<i>Лілія КРАВЧУК.</i> НОВА ЕТИКА СТОСУНКІВ З ДІТЬМИ	58
<i>Ірина КРИВОХИЖА.</i> РОЗВИТОК ТВОРЧОГО МИСЛЕННЯ МУЗИКАНТА В ІНСТРУМЕНТАЛЬНОМУ КЛАСІ	60
<i>Василь КУШНІР, Григорій КУШНІР.</i> ОСОБЛИВОСТІ ПРОБЛЕМИ КІЛЬКІСНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ В ПЕДАГОГІЦІ	63
<i>Людмила ЛАВРИК-СЛІСЕНКО.</i> КУЛЬТУРНО-ОСВІТНЯ ДІЯЛЬНІСТЬ ПОЛТАВСЬКОЇ ГРОМАДИ НАПРИКІНЦІ XIX СТОЛІТТЯ	67

<i>Наталія СВЕЦІНЬСЬКА. МУЗИЧНЕ СПРИЙНЯТТЯ ЯК ОДИН З ГОЛОВНИХ КОМПОНЕНТІВ ЦІННІСНОЇ СВІДОМОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИКИ .....</i>	142
<i>Ліна СМІРНОВА. ПІСНЯ ЯК ЗАСІБ ЗАЛУЧЕННЯ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ДО ІНШОМОВНОЇ КУЛЬТУРИ .....</i>	145
<i>Тетяна СТРИТЬСВИЧ. КОМПОНЕНТИ ТА КРИТЕРІЇ СФОРМОВАНOSTІ ЗДАТНОСТІ ДО ПРОФЕСІЙНОГО САМОРОЗВИТКУ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА .....</i>	149
<i>Аліна СЬОМАК. ОСОБЛИВОСТІ СТАНОВЛЕННЯ ПОНЯТТЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ .....</i>	154
<i>Наталія УЙСІМБАСВА. ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ У КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ ЇХ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ .....</i>	157
<i>Тетяна ФАДЄЄВА, Леся КІНДЕЙ. ФОРМУВАННЯ ЛОГІЧНОСТІ МИСЛЕННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ РІДНОЇ МОВИ ТА МАТЕМАТИКИ .....</i>	160
<i>Надія ФЕДЧИШИН. ЖИТТЯ І ПРОСВІТНИТСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ Й. Ф. ГЕРБАРТА .....</i>	164
<i>Оксана ФІЛОНЕНКО. УЧНІВСЬКА ВИРОБНИЧА БРИГАДА ЯК СКЛАДОВА СИСТЕМИ ТРУДОВОГО ВИХОВАННЯ І. Г. ТКАЧЕНКА .....</i>	167
<i>Володимир ЧЕРКАСОВ. ПЕРЕБУДОВА МУЗИЧНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ НА ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ .....</i>	170
<i>Ярослав ЧЕРНЬОНКОВ. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА МОДЕРНІЗАЦІЯ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ В СІЛЬСЬКІЙ ШКОЛІ .....</i>	174
<i>Інга ШЕВЧЕНКО. ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ОСОБИСТІСНОГО ТА ПРОФЕСІЙНОГО САМОВДОСКОНАЛЕННЯ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ .....</i>	178
<i>Ярослава ЮРКІВ. ОСНОВНІ ЗАКОНОМІРНОСТІ ВІКОВОГО ТА ІНДИВІДУАЛЬНОГО РОЗВИТКУ РОЗУМОВО ВІДСТАЛОЇ ДИТИНИ .....</i>	182
<i>Вікторія ЮРЧАК. ФОРМИ І МЕТОДИ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ У КЛАСІ СОЛЬФЕДЖІО .....</i>	184
<i>Тетяна СКОРОХОД. ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ МОЛОДОГО ПОКОЛІННЯ .....</i>	188